До разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

ВІДГУК
офіційного опонента
доцента кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування
Львівського торговельно-економічного університету,
кандидата економічних наук, доцента ЧІК Марії Юріївни
на дисертацію ЮРЛОВОЇ Альони Михайлівни на тему:
«Облікове забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації. У сучасних умовах розвитку аграрного сектору економіки України, посилення конкуренції, цифровізації господарських процесів та інтеграції національної економіки до європейського економічного простору особливого значення набуває ефективне використання ресурсного потенціалу аграрних формувань. Важливою складовою такого потенціалу є нематеріальні активи, які забезпечують можливості впровадження інновацій, підвищення продуктивності виробництва, удосконалення технологічних процесів і зміцнення конкурентних позицій суб'єктів господарювання.

Специфіка діяльності аграрних формувань, зумовлена сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних умов, тривалістю виробничих циклів і необхідністю постійного впровадження інноваційних технологій, актуалізує питання належної організації облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів. Водночас їх ідентифікація, документальне підтвердження прав на використання, визначення первісної та справедливої вартості, встановлення строків корисного використання, нарахування амортизації, оцінювання зменшення корисності й розкриття інформації у фінансовій звітності супроводжуються низкою методичних та організаційних проблем. У цьому контексті наукове дослідження облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань є науково виправданим і своєчасним.

Зв'язок теми дисертації з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями

Дисертаційне дослідження виконано в межах наукових напрямів Національного університету біоресурсів і природокористування України, зокрема: «Обліково-контрольне забезпечення управління діяльністю і оподаткування суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0121U110614). У межах зазначеного наукового напряму авторкою досліджено теоретико-методичні та організаційні засади облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань, обґрунтовано напрями його удосконалення та розроблено практичні рекомендації щодо підвищення достовірності обліково-звітної інформації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, їх достовірність

Ознайомлення з дисертацією Юрлової Альони Михайлівни дає підстави стверджувати про достатній рівень достовірності та обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків і практичних рекомендацій. Сукупність поставлених і вирішених у дисертації

наукових завдань за їх кількістю, змістом і логікою взаємозв'язку є достатньою для досягнення визначеної мети дослідження.

Наукові результати, отримані Юрловою Альоною Михайлівною та відображені у висновках і рекомендаціях дисертації, характеризуються належним рівнем теоретичної обґрунтованості, методологічної виваженості та практичної спрямованості. Вони сформовані на основі ґрунтовного опрацювання теоретичних положень, сучасних наукових підходів і методичних засад облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань. Авторка демонструє здатність до критичного аналізу наукових концепцій, узагальнення результатів попередніх досліджень та формування власної аргументованої наукової позиції.

Аналіз змісту дисертації свідчить про послідовний і системний підхід авторки до вирішення поставлених завдань, що реалізується через органічне поєднання теоретичного осмислення досліджуваної проблематики з її практичним спрямуванням. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці українських та зарубіжних учених з питань теоретичних та методологічних аспектів обліку нематеріальних активів.

У дисертації комплексно використано загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема методи теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу для розкриття сутності нематеріальних активів, систематизації наукових підходів до їх класифікації, оцінки та облікового відображення; індукції і дедукції для формування логіки дослідження та обґрунтування висновків щодо розвитку обліково-аудиторського забезпечення; порівняльного аналізу для зіставлення положень національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності щодо нематеріальних активів; монографічний метод для вивчення наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених; графічний метод для візуалізації методичних підходів, моделей, алгоритмів і взаємозв'язків між елементами облікового забезпечення аудиту; табличний метод для систематизації результатів аналізу, узагальнення проблем і напрямів їх вирішення; економіко-статистичні методи для оцінки структури, динаміки та впливу нематеріальних активів на діяльність аграрних формувань; метод експертних оцінок і професійного судження для обґрунтування аудиторських процедур, оцінювання ризиків викривлення інформації та розроблення практичних рекомендацій; метод моделювання для формування авторських підходів до організації облікового забезпечення та внутрішнього аудиту нематеріальних активів.

Таким чином, обраний авторкою методологічний інструментарій, достатність інформаційної та емпіричної бази, логічна узгодженість етапів дослідження та комплексне поєднання теоретичних і прикладних методів дають підстави позитивно оцінити достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова новизна результатів дисертації

Реалізація визначених авторкою мети і завдань дослідження дозволила отримати результати, які свідчать про сукупність розроблених авторкою теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій, спрямованих на вирішення важливого наукового завдання щодо вдосконалення облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань. Отримані результати дослідження характеризуються системністю, внутрішньою взаємопов'язаністю та орієнтацією на врахування специфіки аграрних формувань в інформаційній системі управління підприємством.

Найбільш вагомими результатами, що формують наукову новизну дисертації, є такі:

удосконалено: концептуально-методичний підхід до облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань, який інтегрує нормативне регулювання,

справедливо-вартісну оцінку, внутрішній контроль, цифровізацію обліково-аналітичних процесів та розширення аудиторських процедур (п. 3.1); організаційне забезпечення обліку нематеріальних активів аграрних формувань шляхом систематизації його основних елементів, зокрема облікової політики, первинного документування, аналітичного обліку, внутрішнього реєстру нематеріальних активів, порядку оцінки, амортизації, інвентаризації, контролю за наявністю правовстановлюючих документів та формування інформаційної бази для аудиту (п. 2.2); методичний підхід до облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань, який інтегрує організаційну, методичну, документальну, цифрову та контрольну складові облікового процесу з процедурами оцінки аудиторських ризиків, формування аудиторських доказів і підтвердження достовірності інформації про нематеріальні активи у фінансовій звітності (п. 2.3); методичні підходи до внутрішнього аудиту нематеріальних активів аграрних формувань шляхом розроблення комплексу робочих документів, що охоплює програму внутрішнього аудиту нематеріальних активів, анкету оцінювання компетентності внутрішнього аудитора, форми контролю капіталізації витрат на створення нематеріальних активів та процедури перевірки достовірності їх визнання, оцінки, амортизації, знецінення і розкриття у фінансовій звітності (п. 2.4); інформаційно-облікове забезпечення аудиту нематеріальних активів у системі управління капіталом аграрних формувань шляхом поєднання нормативно-правового, методичного, організаційного, технічного та інформаційно-аналітичного забезпечення з обліково-аналітичною інформацією про нематеріальні активи (п. 3.2); систему внутрішнього аудиту нематеріальних активів аграрних формувань на основі ризик-орієнтованого підходу, що передбачає виокремлення стратегічного рівня аудиту нематеріальних активів, процедур їх ідентифікації та класифікації, аналізу системи обліку й оцінки, перевірки ефективності використання, внутрішнього контролю, ризик-менеджменту, звітності та розроблення аудиторських рекомендацій (п. 3.3).

отримали подальший розвиток: теоретичні засади ідентифікації, облікового відображення й аудиторського супроводу нематеріальних активів аграрних формувань, що ґрунтуються на комплексному застосуванні економічних, юридичних, облікових та аудиторських критеріїв визнання нематеріальних активів і враховують специфічні об’єкти аграрного бізнесу (п. 1.1); обґрунтування інституціонального забезпечення обліку нематеріальних активів аграрних формувань шляхом систематизації його складових за нормативно-правовим, методичним, організаційним, професійним та внутрішньо-господарським рівнями (п. 1.2); наукове означення концептуальної моделі побудови системи облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань, яка інтегрує процеси ідентифікації, оцінки, документування, облікового відображення, внутрішнього контролю та аудиторського підтвердження нематеріальних активів з урахуванням галузевої специфіки аграрного сектору (п. 1.3); оцінка стану відображення нематеріальних активів у фінансовій звітності аграрних формувань на основі аналізу звітних даних аграрних формувань Вінницької області (п. 2.1).

У цілому наведені результати наукової новизни характеризуються логічною взаємопов’язаністю та відповідають визначеній меті й завданням дисертаційного дослідження. Їх зміст відображає послідовний розвиток авторських положень – від уточнення теоретичних засад та інформаційного забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань до вдосконалення методики аудиту нематеріальних активів у системі управління капіталом аграрних формувань.

Вважаємо, що сукупність наведених положень становить належний внесок у розвиток теорії та методики аудиту аграрних формувань. Наукова новизна результатів має

як теоретичне значення, пов’язане з розвитком понятійного, методичного та організаційного забезпечення досліджуваної проблематики, так і практичну спрямованість, оскільки запропоновані підходи можуть бути використані для вдосконалення інформаційного забезпечення управління відповідними суб’єктами господарювання.

Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження підтверджується їх впровадженням у діяльність суб’єктів господарювання та громадських організацій. Зокрема, окремі положення, методичні підходи та практичні рекомендації авторки використано в діяльності: ТОВ «Дашківці» (довідка № 3003-26 від 30.03.2026 р.); ТОВ «БІЗНЕС АГРО ІМПЕРІЯ» (довідка № 123/08 від 19.08.2026 р.); ТОВ «КРОУ ЕРФОЛЬГ Україна» (довідка № 2026/08/03-8135 від 03.08.2026 р.); Громадської організації «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України» (довідка № 05/06 від 10.06.2026 р.).

Наведені документи підтверджують практичну апробацію та використання результатів дисертаційного дослідження у діяльності аграрних формувань, а також аудиторських фірм та громадських організацій. Це свідчить про прикладну спрямованість запропонованих авторкою розробок та можливість їх практичного використання для вдосконалення системи аудиту та інформаційного забезпечення управління підприємством.

Теоретичні положення та практичні рекомендації, сформовані в дисертації, отримали також належне визнання та використовуються в освітньому процесі Національного університету біоресурсів і природокористування України (акт № б/н від 15.05.2026 р.) під час викладання навчальних дисциплін «Організація і методика аудиту» та «Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами» у підготовці фахівців ОС «Магістр» із спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Загальна характеристика дисертації

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 328 сторінок. Дисертація містить 27 таблиць, 25 рисунків та 19 додатків. Список використаних джерел налічує 238 найменувань. Наведені кількісні характеристики свідчать про достатній обсяг опрацьованого матеріалу та комплексність проведеного дослідження.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено його об’єкт і предмет, висвітлено зв’язок роботи з науково-дослідною темою Національного університету біоресурсів і природокористування України, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію, а також представлено структуру та обсяг дисертації.

Дисертація характеризується логічною структурованістю, послідовністю та внутрішньою змістовною узгодженістю. Кожен наступний розділ органічно розвиває та конкретизує результати попереднього, забезпечуючи цілісність дослідження і послідовне розкриття його теоретичних, методичних та практичних аспектів. Структура дисертації загалом відповідає поставленій меті, визначеним завданням та логіці проведеного наукового дослідження.

Теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження, сформульовані висновки і пропозиції відображено у 21 науковій праці, з яких 6 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 12 тез наукових доповідей на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, а також 3 публікації, які додатково розкривають результати дисертаційного дослідження. Тематика опублікованих праць відповідає змісту дисертаційного дослідження та повною мірою відображає його основні теоретичні, методичні й практичні результати. Зміст публікацій свідчить

про належний рівень апробації основних положень дисертації та особистий внесок здобувачки у розроблення досліджуваної проблематики.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Юрлової Альони Михайлівни виконана на належному фаховому рівні, її зміст повністю розкриває тему дослідження та відповідає профілю спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Дисертація має традиційну, логічно впорядковану структуру, зміст викладено у чіткій послідовності із дотриманням канонів наукового стилю, а формат подання результатів теоретичних і прикладних розробок забезпечує доступність сприйняття матеріалу та можливість практичного використання в реальному секторі економіки. Оформлення дисертації відповідає положенням наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами). Усі структурні елементи та ілюстративний матеріал дисертації оформлено коректно, із дотриманням регламентованих правил та єдності стилістичного відображення інформації.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Представлені у дисертації теоретичні положення та практичні результати дослідження загалом формують цілісну й системну концепцію облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів у суб'єктах аграрного підприємництва. Проте окремі положення роботи носять дискусійний характер та потребують додаткового обґрунтування, уточнення або поглиблення, вимагаючи додаткового теоретичного осмислення, уточнення чи поглиблення, що актуалізує їх предметне обговорення під час публічного захисту дисертації, зокрема:

1. Обґрунтовуючи у підрозділі 2.2 (с. 126–130) організаційно-процедурні засади документування операцій, дисертантці варто ілюструвати запропонований підхід прикладом формування сукупності аудиторських доказів у розрізі твердження (передумови) щодо прав і зобов'язань стосовно нематеріальних активів. Доцільно систематизувати алгоритм перехресного зіставлення (крос-чекінгу) у ланцюгу «договір – правовстановлювальний документ – первинний документ – обліковий запис», регламентувавши порядок дій аудитора у разі виявлення суперечностей або розбіжностей між ними. Окремого методологічного фокусування вимагає процедура оцінювання достатності та належності аудиторських доказів за умов втрати або пошкодження первинної документації внаслідок воєнних дій, що суттєво посилило б релевантність облікового забезпечення практичним потребам аудиту агробізнесу у сучасних умовах.

2. На рис. 2.5 систематизовано ризики викривлення інформації, а на рис. 2.6 наведено методичний підхід до облікового забезпечення аудиту. Доцільно було б конкретизувати зв'язок «ризик – твердження – аудиторська процедура – отриманий доказ» на прикладі прав на програмне забезпечення або селекційні досягнення. Важливо показати, як зміна оціненого ризику впливає на характер, час та обсяг процедур. Це суттєво підвищило б практичну придатність ризикоорієнтованого підходу та рівень його імплементації у контрольно-аналітичну діяльність підприємства (підрозділ 2.3, с. 150–156, рис. 2.5, 2.6).

3. Досліджуючи у підрозділі 2.4 (с. 165–166, рис. 2.8, додаток Л) етапність внутрішнього аудиту та розроблений робочий документ для агрегації його результатів, дисертантці варто глибше обґрунтувати методологічні критерії селекції об'єктів і господарських операцій для контрольної перевірки. Зокрема, вимагає чіткої формалізації диференціація між застосуванням суцільного та вибіркового дослідження з урахуванням вартісних параметрів активів, ступеня ризику втрати прав власності й аномальності (не типовості) операцій. Зазначене суттєво підвищило б методологічну обґрунтованість

процедур планування та документування внутрішнього аудиту нематеріальних активів у суб'єктах аграрного підприємництва.

4. На с. 217 запропоновано автоматизацію контрольних процедур у ERP-системах, зокрема нарахування амортизації та контроль доступу. Цю рекомендацію доцільно доповнити конкретними тестами надійності автоматизованих даних: повторним розрахунком амортизації, перевіркою змін довідників, переглядом журналів доступу та зіставленням електронного реєстру з обліковими записами. Варто також визначити спосіб документування результатів таких тестів. Це підвищило б практичну цінність запропонованих цифрових інструментів внутрішнього аудиту (підрозділ 3.3, с. 217).

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, не применшують наукової та практичної цінності отриманих результатів і можуть слугувати предметом подальшої наукової дискусії під час публічного захисту дисертації.

Дані про відсутність запозичень та порушень академічної доброчесності

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертації та опублікованих наукових праць авторки порушень принципів академічної доброчесності не встановлено. Наявність окремих текстових збігів із власними попередніми публікаціями здобувачки є закономірною з огляду на тематичну спорідненість проведених досліджень та послідовний розвиток авторкою відповідної наукової проблематики. Використані в дисертації ідеї, положення, результати досліджень та тексти інших авторів супроводжуються належними посиланнями на відповідні джерела. Підстав для сумніву в самостійності виконання дисертаційного дослідження та дотриманні Юрловою Альоною Михайлівною принципів академічної доброчесності не виявлено.

Загальний висновок

Дисертація Юрлової Альони Михайлівни на тему: «Облікове забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань» є завершеною, самостійною науковою працею, в якій отримано нові наукові результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання – розроблення теоретичних, методичних і практичних питань облікового забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань.

Дисертація на тему: «Облікове забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрних формувань» повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, і Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її авторка Юрлова Альона Михайлівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування Львівського торговельно-економічного університету, кандидат економічних наук, доцент ЧІК МАРІЯ